

Harm, de jongste van drie zonen, groeide dus op in een agrarisch milieu en volgde aanvankelijk ook een opleiding in de landbouw. Later wendde hij zich tot de theologie, maar om zijn academische toga bleef de geur van het land en het gewas hangen. In zijn boek *Amerika* (1912) – een reisverslag van zijn namens de Gereformeerde Kerken afgelegde bezoek van 1910 aan de Amerikaanse zusterkerk de Christian Reformed Church – brak zijn voorliefde voor het platteland herhaaldelijk heen door zijn kerkelijke beschouwingen. Bouwman beschreef met een geïnteresseerd oog de variëteit aan gewassen die hij onderweg in Michigan en Iowa aantrof en maakte opmerkingen over de vruchtbaarheid van de grond. De theoloog met het boerenhart had aandacht voor de praktische zijde van het predikantenbestaan op het platteland van Iowa, getuige deze observatie in zijn reisverslag:

Eigenaardig is het leven van de predikanten in deze uitgestrekte landbouwstreek. De predikant is de vaderlijke leidsman en vriend der gemeente, die met zijne leden meeleeft, en dien men gaarne zoo nu en dan bij zich aan huis ontvangt. Daarvoor heeft hij noodig een paard en rijtuig, want de afstanden zijn groot; sommige leden der gemeente wonen vier à acht mijlen van de kerk, en de niet verharde wegen zijn in sommige tijden van het jaar onbegaanbaar. Voorts heeft de predikant zijn eigen koe terwille van de melk, en wijl hij zich niet de weelde van een knecht kan veroorloven, moet hij zelf zijn koe melken, zelf zijn vee verzorgen, enz. Deze toestanden merkte ik ten plattelande herhaaldelijk op.⁹

De predikantenzonen en theologen Herman Bavinck en Abraham Kuiper, die eveneens de Nederlandse gemeenschappen in het Midden-Westen bezochten en hun indrukken daaromtrent op papier hebben gezet, misten voor het opmerken van deze prozaïsche werkelijkheid de benodigde boerenachtergrond.

Bouwman studeerde vanaf 1886 aan de Kamper Theologische School en vanaf 1887 ook aan de kleine theologische faculteit van de Stedelijke Universiteit van Amsterdam.¹⁰ Zijn afgescheiden afkomst verraadde zich in zijn aanvankelijke weigering zijn schre-

encyclopedia geen lemma opgenomen.

7. Zie over Bouwmans persoon en karakter: Noordt zij, *Bouwman*, pag. 127, 139, 144. Vgl. K. Schilder in *Mededeelingen van de Gereformeerde Kerken in de Classis Groningen*, 28 april 1945: Bouwman 'was een 'Groninger', en was daar ook wel trotsch op, geloof ik. Hij heeft me vaak verzekerd, dat het *niet* waar was, dat de Groningers – zooals dat heet – koude, koele, ongemeedelijke mensen waren'.

8. Okke was tevens wethouder en lid van de Provinciale Staten voor de Anti-revolutionaire Partij en kerkeraadslid. Zie: Berend de Groot, *Retour Uithuizen*, Groningen, 1982, pag. 24. Voor gegevens over het geslacht Bouwman, zie: Alje Bolt, *150 jaar Gereformeerde Kerk Uithuizen*, Uithuizen, 1985, pag. 72-77.

9. H. Bouwman, *Amerika. Schetsen en herinneringen*, Kampen, 1912, pag. 38-39.

10. Te Kampen was hij in 1886 één van de vijftien studenten die werden ingeschreven, te Amsterdam een jaar later één van de veertien.